

ปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP)

กรณี การคุ้มครองพันธุ์พืช¹

พรรณวดี นิลพงศ์²

จากการศึกษาปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP) กรณี การคุ้มครองพันธุ์พืช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคุ้มครองพันธุ์พืช รวมทั้ง ศึกษาปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคุ้มครองพันธุ์พืช และศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคุ้มครองพันธุ์พืช ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากฐานของแนวความคิด กฎหมาย เกี่ยวกับ การเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคุ้มครองพันธุ์พืช

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการทำการศึกษาความพร้อมในการเจรจาเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ซึ่งเป็นข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง 11 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ที่พัฒนามาจากข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership Agreement : TPP) ถือเป็นหนึ่งในเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) สมัยใหม่ที่ข้อตกลงครอบคลุมมากกว่าด้านการค้า การลงทุน แต่ขยายขอบเขตไปถึงภาคบริการ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การเข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก คือการยอมรับข้อตกลงที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ หรือ International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) 1991 สมาชิกต้องเข้าร่วมอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งหากประเทศไทยได้ข้อสรุปในการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทาง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP) กรณี การคุ้มครองพันธุ์พืช โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิกดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยยังจะต้องยอมรับอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และดำเนินการอนุวัติการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งการอนุวัติการกฎหมายนั้น อาจจะกระทบต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ทั้งส่วนที่ขี้อบทเข้มงวดขึ้นและส่วนที่ขี้อบทยืดหยุ่นซึ่งขนาดผลกระทบจะขึ้นอยู่กับกฎหมายแต่ละประเทศที่ยอมรับอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัญหาการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP) กรณี การคุ้มครองพันธุ์พืช ยังมีความไม่ชัดเจนด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรก ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรในการขายพันธุ์พืช สิทธิบางประการของผู้ทรงสิทธิที่ต้องยกเว้น โดยเฉพาะเป็นข้อยกเว้นให้เกษตรกร (Farmer's Exemption) ข้อยกเว้นเพียงบางประการที่เป็นข้อยกเว้นให้เกษตรกร (Farmer's Exemption) กระทำใด ๆ เช่น ขายเป็นผลผลิต หรือ การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์หรือพัฒนาพันธุ์พืช หรือการกระทำโดยสุจริตหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นส่วนขยายพันธุ์ เช่น ขายเป็นผลผลิต หรือการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์หรือพัฒนาพันธุ์พืช หรือการกระทำโดยสุจริตหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า หรือเกษตรกรสามารถเพาะปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ที่ตนเองผลิตได้ (แต่อาจไม่เกินสามเท่าของปริมาณที่ได้มา ในกรณีที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นพันธุ์พืชที่ควรส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์ให้เกษตรกร) หรือการขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด นำเข้ามาในราชอาณาจักร ส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งส่วนขยายพันธุ์ ซึ่งถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ทรงสิทธิหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ แต่ในการให้สิทธิพิเศษเกษตรกร ตามอนุสัญญา UPOV 1991 เป็นข้อยกเว้นที่เป็นทางเลือก ให้ประเทศภาคีสมาชิกอาจจะจำกัดสิทธินักปรับปรุงพันธุ์ โดยแต่ละประเทศสามารถกำหนดห้ามไม่ให้เกษตรกรเก็บรักษาส่วนขยายพันธุ์ไปปลูกต่อ หรือ แต่ละประเทศสามารถกำหนดห้ามมิให้เกษตรกรนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ไปใช้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตก่อนเท่านั้น ไม่ใช่ข้อกำหนดที่ให้ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องปฏิบัติการยกเว้นสิทธินักปรับปรุงพันธุ์ เป็นการยกเว้นที่เป็นการบังคับให้ต้องกระทำ

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 33 เมื่อพันธุ์พืชใหม่ได้รับการจดทะเบียน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิหรือเรียกว่าผู้ทรงสิทธิ มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ในการผลิต ขาย จำหน่าย นำเข้า และส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ แต่ไม่ให้หมายความรวมถึงการกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นส่วนขยายพันธุ์ การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองเพื่อปรับปรุงพันธุ์ หรือพัฒนาพันธุ์พืช การกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองซึ่งกระทำโดยสุจริต การเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์สำหรับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองโดยเกษตรกรด้วยการใช้ส่วนขยายพันธุ์

ที่ตนเองเป็นผู้ผลิต แต่ในกรณีที่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศให้พันธุ์พืชใหม่นั้นเป็นพันธุ์พืชที่ควรส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์ให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์ได้ไม่เกินสามเท่าของปริมาณที่ได้มา การกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า หรือการขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด นำเข้ามาในราชอาณาจักร ส่งออกนอกราชอาณาจักรหรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าว ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองซึ่งถูกนำออกจำหน่าย โดยผู้ทรงสิทธิหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (Convention on International Union for the Protection of New Varieties of Plants) หรือ อนุสัญญา UPOV 1991 ที่แก้ไขใหม่ ได้ขยายขอบเขตของสิทธิให้กว้างขึ้น ผู้ทรงสิทธิจะมีสิทธิเด็ดขาดในอันที่จะกีดกันผู้อื่นมิให้นำเอาส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์ของพืชไปใช้ประโยชน์ทั้งในทางพาณิชย์ และในการเพาะปลูก รวมทั้งมีสิทธิห้ามการส่งออก นำเข้า หรือเก็บรักษาส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์ของพืช เพื่อการจำหน่ายหรือเพื่อการเพาะปลูก โดยกำหนดในขอบเขตสิทธินักปรับปรุงพันธุ์ โดยการกระทำเกี่ยวกับส่วนขยายพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองดังต่อไปนี้จะต้องได้รับการอนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ์ไม่ว่าจะเป็น การผลิต หรือการผลิตซ้ำ (การเพิ่มทวีคูณ) การปรับปรุงสภาพเพื่อวัตถุประสงค์ของการขยายพันธุ์ การเสนอขาย การขายหรือการตลาดอื่น ๆ การส่งออก การนำเข้า การเก็บสำรองเพื่อวัตถุประสงค์ ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งถูกกำหนดไว้ในอนุสัญญา UPOV 1991 Article 14(1)(a) อาจกล่าวได้ว่า มีการขยายขอบเขตของสิทธิของผู้ทรงสิทธิให้กว้างขึ้น โดยผู้ทรงสิทธิจะมีสิทธิเด็ดขาดในอันที่จะกีดกันผู้อื่นมิให้นำเอาส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์ของพืชไปใช้ประโยชน์ทั้งในทางพาณิชย์ และในการเพาะปลูก รวมทั้งมีสิทธิห้ามการส่งออก นำเข้า หรือเก็บรักษาส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์ของพืช เพื่อการจำหน่ายหรือเพื่อการเพาะปลูก นอกจากนี้สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชยังรวมไปถึง สิ่งที่เก็บเกี่ยวได้ หรือผลผลิตของพืช รวมถึงพืชทั้งต้น และส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ได้จากการนำส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์คุ้มครองไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจะต้องขออนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ์ ขยายการคุ้มครองไปยัง ผลผลิต (harvested material) และผลิตภัณฑ์ (products)

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการให้สิทธิคุ้มครองพันธุ์พืชตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV 1991) เกี่ยวด้วยอนุพันธ์สำคัญ (พันธุ์กรรมสำคัญ) การที่อนุสัญญา UPOV 1991 ที่ได้ขยายให้สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งเป็นเจ้าของพันธุ์พืชใหม่ตั้งต้นนั้นครอบคลุมถึงพันธุ์เหมือนคล้าย พันธุ์ประเภทอนุพันธ์สำคัญ (Essentially derived variety; EDV) ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ทั้งนี้พันธุ์ประเภทอนุพันธ์สำคัญที่เกิดขึ้นใหม่นั้นสามารถขอรับความคุ้มครองพันธุ์ได้ แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของพันธุ์พืชใหม่ตั้งต้นที่ได้รับการคุ้มครองก่อนการจำหน่าย สิทธิที่เพิ่มมากขึ้นนั้น อาจจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในการเก็บพันธุ์ที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งมีลักษณะที่ต้องการจากในแปลงปลูกมาปลูกต่อได้ และอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธินักปรับปรุงพันธุ์พืชโดยไม่เจตนา จากการขยายสิทธิคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ให้

ครอบคลุมถึงอนุพันธุ์สำคัญ (Essentially derived variety; EDV) ของพันธุ์พืชใหม่นั้น หากเกสรจากพันธุ์พืชใหม่ถูกผสมหรือสัตว์พาหะนำไปผสมกับพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปในแปลงข้างเคียง ในบางกรณีอาจทำให้เมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรในแปลงข้างเคียงเข้าข่ายที่จะเป็นอนุพันธุ์สำคัญ (Essentially derived variety; EDV) ได้ แต่อาจจะเอื้อประโยชน์แก่นักปรับปรุงพันธุ์พืชรายใหญ่ที่มีทุน กำลังคน และเทคโนโลยีซึ่งเหนือกว่า เนื่องจากอนุสัญญา UPOV 1991 จะทำให้ต้องขยายขอบเขตสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช ให้ครอบคลุมถึงพันธุ์ที่เป็นอนุพันธุ์สำคัญของพันธุ์พืชใหม่ และพันธุ์ที่ไม่แตกต่างอย่างชัดเจนจากพันธุ์พืชใหม่ แม้ได้จากการปรับปรุงพันธุ์โดยไม่ได้ใช้พันธุ์พืชใหม่นั้น ซึ่งการมีเทคโนโลยีที่สูงกว่าอาจจะช่วยในการที่จะทำให้อนุพันธุ์สำคัญ สามารถแตกแขนงออกไปจนทำให้เกษตรกรไม่อาจจะใช้พันธุ์พืชที่อยู่ในความครอบครองมาก่อนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองต่อไปได้ เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว อาจจะเป็นการก่อให้เกิดการละเมิดของผู้ทรงสิทธิอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม อนุสัญญา UPOV 1991 ได้กำหนดให้พันธุ์ประเภทอนุพันธุ์สำคัญที่เกิดขึ้นใหม่นั้นสามารถขอรับความคุ้มครองพันธุ์ได้ แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของพันธุ์พืชใหม่ตั้งต้นที่ได้รับการคุ้มครองก่อนการจำหน่าย แต่เจ้าของพันธุ์อาจจะยินยอมหรือไม่ก็ได้ แต่เพื่อเป็นความสอดคล้องกับงานที่จะได้รับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญานั้น ต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ดังที่กล่าวไว้ในทฤษฎีเพื่อประโยชน์ของสังคม หากผู้ทรงสิทธิได้รับประโยชน์มากไปก็อาจจะทำให้เกิดการละเมิดกันได้ แม้จะเจตนาหรือไม่ก็ตาม

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคุ้มครองพันธุ์พืช ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรในการขยายพันธุ์พืช ผู้ศึกษาพบข้อเสนอแนะ คือ

หากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิกจำเป็นต้องให้สัตยาบันรับอนุสัญญา UPOV 1991 ซึ่งตามอนุสัญญา UPOV 1991 ได้กำหนดว่าประเทศสมาชิกจะให้การคุ้มครองเกษตรกรหรือไม่ก็ได้ ไม่ได้มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะดังเช่นพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ผู้ศึกษาขอเสนอว่า หากประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา UPOV 1991 ให้คงสิทธิที่เกษตรกรพึงได้รับที่เป็นบทยกเว้นการมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิ ตามมาตรา 33 (4) “การเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์สำหรับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับ ความคุ้มครองโดยเกษตรกรด้วยการใช้ส่วนขยายพันธุ์ที่ตนเองเป็นผู้ผลิต แต่ในกรณีที่รัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศให้พันธุ์พืชใหม่นั้นเป็นพันธุ์พืชที่ควรส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์ให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์ได้ไม่เกินสามเท่าของปริมาณที่ได้มา” ซึ่งอาจจะทำให้เกษตรกรได้รับผลกระทบที่น้อยลงกับการที่ต้องเผชิญต้นทุนทางการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น ที่ไม่อาจเมล็ดพันธุ์ไว้เพื่อขยายพันธุ์ในฤดูกาลต่อไปได้ อาจจะต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากนักปรับปรุงพันธุ์พืช ซึ่งอาจจะเป็นการผูกขาดทางการค้าได้ ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เพื่อเลี้ยงชีพ หากมีต้นทุนที่มาก อาจจะทำให้กระทบไปยังเศรษฐกิจในประเทศที่เป็นวงกว้าง แต่เชื่อว่า อนุสัญญา UPOV 1991 จะไม่มีข้อดี ข้อดีของอนุสัญญาดังกล่าว อาจจะเป็นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักปรับปรุงพันธุ์พืชคิดค้นพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกมาเพิ่มมากขึ้น การกำหนดสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชที่เพิ่มมากขึ้น เช่นนี้ ทำให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ที่มากขึ้นอีกด้วย

2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช ผู้ศึกษาพบข้อเสนอแนะ คือ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 33 เมื่อพันธุ์พืชใหม่ได้รับการจดทะเบียนผู้เป็นเจ้าของสิทธิหรือเรียกว่าผู้ทรงสิทธิ มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองนั้น ตามอนุสัญญา UPOV 1991 Article 14(2) และหากมีผลิตภัณฑ์ที่ทำมาโดยตรงจากสิ่งที่เกี่ยวได้ของพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตจะต้องขออนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ์ ตามที่กำหนดไว้ใน ตามอนุสัญญา UPOV 1991 Article 14(3) สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชได้ขยายไปถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่นำผลผลิตของพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองมาผลิตด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ผู้ศึกษาขอเสนอว่า หากการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) แล้ว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องให้สัตยาบันรับอนุสัญญา UPOV 1991 อีกทั้งยังต้องอนุวัติการกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว อาจทำให้สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชได้ขยายไปถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่นำผลผลิตของพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองมาผลิตด้วย สิทธิที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เพียงพอที่จะทำให้เกิดผลกระทบได้รับประโยชน์ และนักปรับปรุงพันธุ์พืชได้รับประโยชน์ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

3. ปัญหาการให้สิทธิคุ้มครองพันธุ์พืชตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV 1991) เกี่ยวด้วยอนุพันธ์สำคัญ (พันธุ์กรรมสำคัญ) ผู้ศึกษาพบข้อเสนอแนะ คือ

3.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 กำหนดให้นักปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ต้องแสดงที่มาของพันธุ์พืชใหม่ ตามมาตรา 19 หรือสารพันธุกรรมที่ใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ หากเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา UPOV 1991 แล้ว จะทำให้ต้องตัดเรื่องการกำหนดให้แสดงที่มาของพันธุ์พืชใหม่ และการขยายสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ ให้ครอบคลุมถึงอนุพันธ์สำคัญตามอนุสัญญา UPOV 1991 Article 14 ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ตามมาตรา 19 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เรื่องการกำหนดให้แสดงที่มาของพันธุ์พืชใหม่ ผู้ศึกษาควรว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมี เพื่อเป็นการแสดงแหล่งที่มาของพันธุ์พืชใหม่ เนื่องจากพันธุ์พืชที่จะได้รับความคุ้มครองจะมีการเปิดเผยรายละเอียดเพื่อป้องกันการละเมิด

3.2 การขยายสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ ตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ไม่ได้มีการกำหนดให้สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ครอบคลุมถึงอนุพันธ์สำคัญของพันธุ์พืชใหม่ แต่อนุสัญญา UPOV 1991 Article 14

กำหนดให้สิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ครอบคลุมถึงอนุพันธุ์สำคัญ ซึ่งมีลักษณะสำคัญมาจากพันธุ์พืชใหม่ที่เป็นพันธุ์ดั้งเดิม และมีลักษณะแตกต่างจากพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งอนุพันธุ์สำคัญอาจถูกนำไปจดทะเบียนรับคุ้มครองได้ แต่หากจะทำการค้า ต้องขออนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ์พืชในพันธุ์ดั้งเดิมก่อน ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรเพิ่มเติม ในส่วนที่นำอนุพันธุ์สำคัญไปใช้เพื่อการพาณิชย์ ของมาตรา 33 เพื่อควบคุมไม่ให้เกษตรกรนำอนุพันธุ์สำคัญไปใช้ทางพาณิชย์ และเป็นให้สิทธิแก่นักปรับปรุงพันธุ์พืชในการใช้อนุพันธุ์สำคัญที่ตนเป็นผู้คิดค้นได้

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และ เครื่องหมายการค้า. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร, 2559.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2562.

คาราพร ถิระวัฒน์. หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาในสัญญา, กรุงเทพมหานคร: โครงการการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530 บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2530.

กลุ่มวิจัยการคุ้มครองพันธุ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. คู่มือและคำแนะนำการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และ การออกหนังสือรับรองพันธุ์พืชขึ้นทะเบียน และพันธุ์พืชรับรอง ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

คณะทำงานดูแลสิทธิประโยชน์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา. คู่มือการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของกรมวิชาการเกษตร.

สุมาลี วงษ์วิจิต. “เอกสารประกอบคำบรรยาย LAW6701 วิชาลิขสิทธิ์ชั้นสูง”.

วิทยานิพนธ์

ปรารก สิริสาตี. “การเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ในทรัพยากรพันธุกรรมพืช: แนวทางทางกฎหมายสำหรับประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2554.

สุรไกร สังฆสุบรรณ. “กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองและพันธุ์พืชป่า” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549.

สุรพงษ์ จันทาวัดน์. “ความเป็นไปได้ในการเข้าเป็นภาคีแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2557.

สมชาย รัตนเชื้อสกุล. “ระบบทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมพืช” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

นันทน์ อินทนนท์, “กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช: แนวความคิดและบทวิเคราะห์.”

บทบัณฑิตย, หน้า 197-229.

รัชนิกร ลาภวิชชา พรหมศักดิ์. “ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่: มุมมองเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ.”

วารสารนิติศาสตร์ 47 : 3 (กันยายน 2561), หน้า 685.

รายงานวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยผลกระทบและข้อเสนอแนะต่อการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา UPOV และการแก้ไข

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 [Online]. available

URL: https://biothai.net/sites/default/files/2013_pvp_surawithdocument03_research.pdf

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565.

กลุ่มงานคณะกรรมการการต่างประเทศ สำนักกรรมการ 2, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

“รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาผลกระทบจากการเข้าร่วมความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก(CPTPP) สภา

ผู้แทนราษฎร” [Online]. available URL: <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/569229> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565.

สุรไกร สังฆสุบรรณ ศักดิ์เกษม สุนทรภัทร เบญจวรรณ จำรูญพงษ์ ปาน ปานขาว และวาสนา มั่งคั่ง. “ศึกษาผลกระทบจากการใช้กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช Study on Impacts of Plant Varieties

Protection Law” [Online]. available URL:

<https://www.doa.go.th/research/attachment.php?aid=1938> สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565.

เอกสารอื่นๆ

กระทรวงการต่างประเทศ. “กระทรวงการต่างประเทศ ร่วมหน่วยงานภาครัฐและ วิชาการจัดการหารือ และ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเรื่อง CPTPP กับสื่อมวลชน” [Online]. available URL :

<https://mfa.go.th/th/content/cptpp-media-focus-group?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2565.

คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. “การหารือแลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็นเรื่องความตกลงข้อตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก” [Online].

available URL: <https://www.mfa.go.th/th/content/cptpp-media-focus-group> สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565.

ปิติ ศรีแสงนาม. “CPTPP และ UPOV 1991 น่ากลัวจริงหรือ? ถอดบทเรียนนิวซีแลนด์อะไรคือข้อดี-ข้อเสีย ของการเข้าเป็นภาคีคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่” [Online]. available URL:

<https://www.mfat.govt.nz/assets/CPTPP/CPTPP-Final-National-Interest-Analysis-8-March.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2565.

ปณิดา ตูวานนท์. “พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืชในทัศนะของนักวิชาการ พนักงาน

เจ้าหน้าที่และนักปรับปรุงพันธุ์พืช ปรับปรุงพันธุ์พืช” [Online]. available

URL:www.law.cmu.ac.th/research/goto.php?action=researchfile&file=223 สืบค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2565.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดพืชเป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 15) ประกาศ ณ วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2564

ศิริยา เลหาเพียงศักดิ์. “ความตกลงมาร์ราเกช Marrakesh Agreement.” [Online]. available URL:

<http://www.econ.tu.ac.th/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565.

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. “การขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ และการนำส่วนต่างๆ ของพืช

มาใช้ประโยชน์ตามมาตรา 52 และ 53” [Online]. available URL: <https://www.arda.or.th>

สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565.

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. “รายชื่อพืชที่ประกาศให้จดทะเบียนพันธุ์ พืชใหม่ได้ ตาม มาตรา 14 จำนวน 100 รายการ” [Online]. available URL

:https://www.doa.go.th/pvp/?page_id=476 สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2565.

สุนทร เถลิมนันต์. “กฎหมายสิทธิบัตรชั้นสูง.”, บรรยายสดออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ก,

10 มกราคม 2564.

สำนักอเมริกา แปซิฟิก และองค์การระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. “ความเป็นมา ความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership - CPTPP).” [Online]. available URL: <https://api.dtn.go.th/files/v3/6152a079ef4140fb0f7325b6/> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565.

Franz Xaver Perrez. “The Relationship between “Permanent Sovereignty” and the Obligation not to Cause Transboundary Environmental Damage.” Environmental Law Journal, Vol.26, No.4, p. 1194 (1996).

Jeffrey J. Schott. Which countries are in the CPTPP and RCEP trade agreements and which want in? [Online]. available URL : <https://www.piie.com/research/piie-charts/which-countries-are-cptpp-and-rcep-trade-agreements-and-which-want>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2565.

Penrose, E.T. (1951). “The Economics of the International Patent System” John Hopkins Press, Baltimore, p.25.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

เอกสารภาษาอังกฤษ

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

COMPREHENSIVE AND PROGRESSIVE AGREEMENT FOR TRANS-PACIFIC PARTNERSHIP : CPTPP

European Patent Convention

The Convention on Biological Diversity : CBD

The European Patent Convention 1973

International Convention for the Protection of New Varieties of Plants 1991 : UPOV Convention 1991

International Convention for the Protection of New Varieties of Plants 1978 : UPOV Convention 1978